

פרשת שמיני

משברים

2

משבר בקודש

אחרי העלייה של כלל-ישראל במעמד הר סיני ומתן תורה בא מעשה העגל, נפילה מהאידיאליות הנשגבה אל המציאות המעשית, ואחר-כך הסתדר הדבר

על-ידי המאמצים של משה רבינו. דהיינו היתה עלייה, משבר, ובסופו פיוס. כמרכן עם סיום בנין המשכן, בגמר הזיווג, מופיע משבר של בני אהרון. בספר הכוזרי, "המתיק" רבי יהודה הלוי את חטא העגל, עם כל חומרתו, והדגיש שלקחו בו חלק רק שלושת אלפים איש מהעם⁵⁸. לעומת זאת, בפרשה שלנו אין זה משבר של יהודים פשוטים, אלא משבר של "בקרבי" אקדש⁶⁰: "ויקריבו לפני ד' אש זרה אשר לא צוה אתם"⁶¹. אין זה דבר כל-כך פשוט אלא בירור "נורא אלהים ממקדשיך"⁶² של מקדש ד' וקדשיו, זעזוע נורא בקודש פנימה. אלהים ממקדשיך הוא פסגת הקודש. והרי הקודש הוא שיא הדרגות הרוחניות של ישראל שנקראו רחמנים, ענוים, מאמינים, נביאים וקדושים⁶³. ממקור הקודש השמימי האבסולוטי נמשכת אלינו קדושה: "קדשים תהיו כי קדוש אני ד' אלהיכם"⁶⁴. "קדושתו למעלה מקדושתכם"⁶⁵. "קדשים תהיו" הוא ציווי והבטחה גם יחד⁶⁶. "קדשים תהיו", זו "כפייה דתית", לא תוכלו להמלט מכך בכח בחירתכם. על כורחכם קדושים תהיו. זהו ציווי וגם מציאות. פה מופיע משבר בקודש פנימה, השייך לבירור נוראות אלוהים, בסדר מדרגות המשברים ההכרחיים.

זיקוקים וצירופים

כל המשברים הנוראים והמזעזעים הם זיקוקים וצירופים כלל-ישראלי ולקדושי ישראל. דרך כל היסורים האלה מתברר מקדש ישראל וקדשיו. כל זה שייך לשכלול יצירת ובנין כלל-ישראל. ביום השמיני חלה חנוכת הבית שהיא סיכום ענין כלל-ישראל, דבר שנוגע לכל בית ישראל. ובאמצע היום-טוב הזה קרה משבר, אבל הוא סודר. "וישמע משה וייטב בעיניו"⁸¹. זאת השלמה עמוקה של "ושכנתי בתוך בני ישראל ולא אעזב את עמי"⁸² לעולם. ומתוך חידוש זה של כלל-ישראל מופיע חידוש של תורה. — כי אורייתא וישראל חד⁸³. מגיע הפרק "להורת את בני ישראל"⁸².

כלל ופרטים

בכך נבנה כלל-ישראל. עד כאן כלל-ישראל! מן היסוד הכלל-ישראלי נמשכים הפרטים. הכלל קודם לפרטים. במשנה ברכות, חז"ל מודיעים לנו: "יקבל עליו אדם — עול מלכות שמים תחילה ואחר כך יקבל עליו עול מצוות"⁸³. התורה מתחילה בקבלת עול מלכות-שמים, באמונה, והיא מתפרטת במצוות. מתוך השורש מתגלים הענפים. כמרכן כל היחידים מישראל, נמשכים מן הכלל של "ואעשך לגוי גדול"²⁷. השראת השכינה הכלל-ישראלית מתגלה בכל יחיד ויחיד. כך לאחר שנקבע הערך האלוהי של כלל-ישראל — "וידבר ד' אל משה ואל אהרן לאמר אֱלֹהִים"⁸⁴, ליהודים האלה.

1

אנו חוזרים למשברים. סדר מציאות העולם-הזה כולל משברים. איננו נמצאים בעולם-הבא בכל מובניו האפשריים — עולם-הבא שאחרי המוות או עולם-הבא שאחרי ביאת המשיח⁸⁸ — אלא בעולם-הזה על סיבוכיו: "לא כעולם הזה העולם הבא. העולם הזה נכתב ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת, אבל לעולם הבא כולו אחד, נקרא ביו"ד ה"י ונכתב ביו"ד ה"י"³⁹. במצבנו בעולם-הזה אין לנו אפשרות לבטא את שם שמים במילואו. "זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר"⁴⁰ — אמר הקב"ה לא כשאני נכתב אני נקרא, נכתב אני ביו"ד ה"א, ונקרא אני באל"ף דל"ת"³⁹. בעולם-הזה יש תערוכות של טוב ורע. על הדברים הטובים אנו מברכים "הטוב והמטיב", ועל הדברים הרעים — "ברוך דיין האמת"⁴¹. אבל לעולם-הבא: "והיה ד' למלך על כל הארץ, ביום ההוא יהיה ד' אחד ושמו אחד"⁴². "לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה על כשוורת טובות אומר ברוך הטוב והמטיב, ועל כשוורת רעות אומר ברוך דיין האמת. לעולם הבא כולו הטוב והמטיב"³⁹.

שאלה: למה אי-אפשר לברך עכשיו על הכל "הטוב והמטיב"?

תשובה: הברכה מסודרת לפי הכרת האדם והרגשותיו⁴³. בעולם-הבא, "כל עצמתי תאמרנה"⁴⁴ "הטוב והמטיב". העולם-הזה אינו ישר אלא מלא סיבוכים⁴⁵. "אשר עשה האלהים את האדם ישר"⁴⁶ בצלם אלוהים⁴⁷, "ויפח באפיו נשמת

חיים"⁴⁸. אבל האדם הזה נמצא בעולם, כהגדרת ספר מסילת ישרים על "חובת האדם בעולם"⁴⁹. "נשמה שנתת בי טהורה היא"⁵⁰, אבל ענינה של נשמה זו להתגלות בגוף בעולם-הזה. פגישה זו בין החלק השמימי האצילי לבין העולם, מביאה עמה התנגשות מסובכת מאוד. על-כן מראשית הבריאה יש משברים, קטנים או גדולים, פרטיים או צבוריים. ההיסטוריה האנושית מלאה כולה משברים עד אחרית הימים. יש צורך בעיניים פקוחות כדי לראות את המשברים, ויש צורך לדעת כיצד מתגברים עליהם: על-ידי דבר ד' שמאיר לנו. גם כדורנו יש סיבוכים, ויש להתרומם מעליהם עד אשר יופיע "אור חדש על ציון"⁵¹ בשלמותו. אין להעלים עין מכך שיש משברים, ויחד עם זה יש להתגבר עליהם. "תשובה קדמה לעולם"⁵², והיא תיקון למשברים. הקדוש-ברוך-הוא "בונה עולמות ומחריבן"⁵³. סדר חיי האדם מלא סיבוכים, ואנו — עם ישראל — דוגמת האדם בכלל, שכן "אתם קרויין אדם"⁵⁴ ו"עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו"⁵⁵, אנו לב האומות⁵⁶. כשם שיש תשובה למשבר היחיד, כך יש תשובה למשבר הצבור, כדברי חז"ל במסכת עבודה זרה: "אם חטא יחיד אומרים לו: כלך אצל יחיד" — יש יסוד מוכן אצל דוד. "ואם חטאו צבור אומרים להו: לכו אצל צבור" — יש יסוד לתשובה מוכן מאז מעשה העגל⁵⁷.

3

הכשר והטרף

"דברנו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו"⁸⁵. מתוך כלל השראת השכינה בישראל, מופיע בירור פירוט הדברים המותרים והאסורים לכל אדם מישראל באופן פרטי. הכשר והטרף הם ענינים השייכים לפיו ולבטנו הפרטיים של כל אחד ואחד. אכילה היא ענין אישי פרטי. על הלחם יחיה האדם⁸⁶. הלחם שייך לקרקע, אבל יש גם בשר, שהוא אינו מחובר לקרקע. יש בשר מותר ויש בשר אסור, והאסור מקבל שם של טומאה. על-פי סידור בורא עולם המין הכשר הוא טהור ובריא, ולעומתו הכשר הטמא מטמטם את לבו של האדם⁸⁷.

כשנקבע הערך האלוהי של כלל-ישראל: "אשר בחר בנו מכל העמים", ומתוך-כך — "נתן לנו את תורתו"⁵³, מגיע הפרק "להורת את בני ישראל"⁵⁷ אשר בסוף פרשתנו. התורה היא הוראה⁵⁸. מתוך כלל התורה, מתוך הכלל היסודי של אורייתא וקודש-ברית-הוא, מוכנים עכשיו "להורת את בני ישראל את כל החקים"⁵⁷, את המשפטים ואת כל פרטיה ודקדוקיה של תורה בכל סדרי החיים. מכאן ואילך מתחיל: "ידבר ד' אל משה ואל אהרן לאמור אֵלֵהֶם"⁵⁹. לאמור אל בני ישראל להורותם. מתוך היסודות של קדושת ישראל המרוכזת במקדש — "לבם של ישראל"⁴⁶, מופיעות ההנחיות האלוהיות האישיות האינדיבידואליות בסדרי החיים של כל אדם ואדם בישראל: הכשר והטרף, הטמא והטהור⁶⁰.

10

דרך המשבר הפנים-מקדשי מתבררים יחסי החיים בין היסוד העליון ובין מה שמסתעף ממנו, ומתוך זה נמשך כל ענין צירוף החול אל הקודש, החיצוניות אל הפנימיות ככל מהלכי החיים. נפגשים בפרטי פרטים של הלכות מעשיות.

הולכים ומתבררים כל דקדוקיה של תורה על-ידי אנשי קודש ממקור הקודש, תלמידי-חכמים וכהנים אשר "ורו משפטין ליעקב"⁶¹. מתוך גדולת "שכל של תורה"⁶² ודעת של תורה, מכאן ולדורות עולם. ומתוך השייכות אל המקור האלוהי, נמשכות הוראות פרטיות אישיות באיסור והיתר, טומאה וטהרה, על-ידי שליחים אלוהיים מיוחדים "להורת את בני ישראל", "תפשי התורה"⁶³ ממשיכים דעת ד' מהיסוד של "הבחרו כעמו ישראל באהבה"⁶⁴.

הקץ המגולה

5

"לא איש אל ויזכב"⁶⁵ ולא יעזוב את עמו ישראל⁶⁶, גם בסיכוכים ובמשברים וגם בכל מיני מחשכים ובלבולים של הגלויות עד שמגיעה הנשמה הזאת להארתה. על-פי החשבון האלוהי מגיע זמן של "הקץ המגולה"⁶⁷ ואז "עין בעין יראו בשוב ד' ציון"⁶⁸. מגיע קץ הסתלקות הקללה האלוהית המשותפת, שרבעה עלינו ועל הארץ. "וזכרתי את בריתי יעקוב, ואף את בריתי יצחק, ואף את בריתי אברהם אזכר, והארץ אזכר"⁶⁹. עכשיו ב"ה, חוזרת הברכה על הארץ ומופיעה תקומת הארץ. לפני הרבה שנים היו מקומות נוראים ואיומים של מחלות מלריה וכדומה, ומי חשב שיקומו שם ישובים? ועכשיו, ב"ה, חזרה הברכה על הארץ

ועל תנובת הארץ⁷⁰. מפעם לפעם יש ידיעות בעיתונים על המצב הנפלא של היבול — הענבים⁷¹, הכננות וכו'. נסתלקה הקללה וחזרה הברכה⁷².

10

"שנות ראינו רעה"⁷³, בשנים אלו של הריגה ובזמן המעשה האלוהי של עקירת נשמות. (בספר "אורות" ישנם מספר פרקים ששייכים לחשבונות נשמות אלו⁷⁴). ודרך כל ההריגות הנוראות והאיומות של מיליונים, חוזרת האומה למקומה ומתגלים נשמת האומה וגוף האומה⁷⁵.

יותר שנחאמץ בדבקות בתורה, מתוך ראיית עין בעין בשוב ד' ציון, יתר נזכה להרכות אור חדש על ציון⁷⁶ וקידוש השם בכל מלוא רוחב ארצנו.